

ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

**АКАДЕМІЯ ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН
І ТУРИЗМУ**

**ACADEMY OF LABOR,
SOCIAL RELATIONS
AND TOURISM**

03680, Україна, МСП, Київ –187,
Велика Окружна дорога, 3
тел. /факс (044) 522-49-40
E- mail: info@socosvita.kiev.ua
info@socosvita.kiev.ua

3, Velyka Okruzhna doroha,
03680, Kyiv, Ukraine
tel./fax (38044) 522-49-40
E- mail:

Розрахунковий рахунок № 26003056102549 у ПАТ «КБ «Приватбанк» Філія «КиївСіті» МФО 380775, код ЄДРПОУ 04641405
Свідоцтво про реєстрацію платника ПДВ №200124012, індивідуальний податковий номер платника ПДВ 046414026091

**ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента
Академії праці, соціальних відносин і туризму,
завідувача кафедри спеціальних туристичних дисциплін
Сокол Тетяни Георгіївни,
на дисертаційне дослідження
Літовки-Деменіної Світлани Григорівни
«Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до
екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки»,
представлене на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

На сучасному етапі розвитку суспільства туризм відіграє важливу роль у формуванні різних аспектів його діяльності – економіки, політики, екології, освіти, культури. У наукових та професійних колах сучасний туризм визнано ефективним засобом формування та зростання особистості, індивідуального й колективного вдосконалення. І одну за провідних ролей у цьому відіграє екскурсія з її просвітницькою, духовною та освітньою функціями. Унікальні туристсько-екскурсійні ресурси нашої країни, багата історична та культурна спадщина, духовне коріння і традиції українського народу дають підставу стверджувати, що саме екскурсії можуть стати активним і змістовним засобом гармонізації особистості, її духовного зростання в новій незалежній Україні,

сприяти розвитку взаєморозуміння та встановленню міцних культурно-економічних зв'язків між нашою країною та країнами світу.

Проблеми професійної підготовки екскурсоводів та екскурсознавців досліджувалися як вченими радянської екскурсійної школи, так і науковцями незалежної України. Але в наукових працях розглядалися переважно питання екскурсійної методики та організації екскурсійної діяльності. У той же час дисертаційних досліджень, присвячених питанням підготовки кадрів екскурсійної сфери – одиниці. Педагогічна ж проблема формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності взагалі залишилася поза увагою спеціалістів в галузі теорії та методики професійної освіти. Тому сам факт розробки цієї проблеми в науковому дослідженні такого рівня можна визнати як такий, що відрізняється науковою новизною.

Саме дослідженню педагогічної проблеми формування готовності майбутніх працівників сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної туристичної освіти, зокрема – аналізу передумов її формування в процесі навчання майбутніх фахівців у вищих закладах освіти України присвячено дисертаційну роботу С.Г. Літовки-Деменіної «Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки».

Актуальність теми дослідження обґрунтовано наявністю низки протиріч, подолання яких, на думку автора може мати як наукове, так і практичне значення, зокрема:

– потребою суспільства у фахівцях туризму, спроможних на високому рівні реалізувати професійну діяльність у різних туристичних структурах і недостатнім рівнем їхньої готовності до екскурсійної діяльності;

– необхідністю підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх фахівців туризму й упущеннями у формуванні їхньої готовності саме до екскурсійної діяльності;

– потребою практичної реалізації навичок професійної взаємодії в екскурсійній діяльності зі споживачами туристичних послуг та відсутністю науково обґрунтованих технологій формування готовності фахівців до її здійснення.

Мета дисертації С.Г. Літовки-Деменіної – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель ефективного формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі їх ступеневої професійної освіти. Відповідно до мети визначенні завдання дисертації. Структура і зміст роботи, обрані автором методи дослідження дозволяють ефективно вирішити поставлені завдання. Автореферат дисертації повністю відображає зміст та структуру дисертації, висвітлює основні ідеї та здобутки дослідника.

У вступі автором також обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, наведено дані про його апробацію та впровадження результатів, вказано зв'язок із науковими програмами. Роботу виконано відповідно до плану наукового дослідження Київського університету туризму, економіки і права «Інноваційні технології в готельно-ресторанному та туристичному господарстві» (державний реєстраційний номер 0110U002913). Тему дисертації затверджено вченою радою Київського університету туризму, економіки і права (30.09.2014 р., протокол № 1) та узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (25.11.2014 р., протокол № 8).

Наукове значення дисертаційного дослідження полягає у його науковій новизні. В даній дисертації автор вперше розкриває підготовку майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності як педагогічну проблему; теоретично обґрунтовує і експериментально моделює процес формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності; виокремлює компоненти та визначає критерії, показники й рівні сформованості цієї готовності та організаційно-педагогічні умови її забезпечення в процесі навчання у ВНЗ.

Практичне значення результатів полягає в розробці навчально-методичного забезпечення спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності» та навчально-методичних посібників: «Методичні рекомендації до спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності» (для студентів галузі знань 24 «Сфера обслуговування» за спеціальністю 242 «Туризм», освітній ступінь бакалавр) та

«Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення екскурсій у музеях», які можуть бути використані у навчально-виховному процесі ВНЗ туристичного профілю.

Достовірність отриманих результатів дослідження забезпечено репрезентативністю експериментальної бази, а також значною інформаційною базою дослідження, яка складається з 236 найменувань наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників (зокрема, англійською мовою), зазначених у списку літератури.

Результати роботи пройшли необхідну апробацію: положення дисертаційного дослідження висвітлювалися у виступах автора на міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференціях, а також у наукових публікаціях.

У першому розділі роботи «Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму» автор констатує наявний поворот у парадигмальному вивченні туризму, що ґрунтується на використанні туризмології як комплексної системи методологічних принципів та цінностей, цілісного наукового бачення реальностей туризму. Спираючись на наукове визначення туризму як складної міжгалузевої і міжвідомчої багатокладної системи й одночасно унікального соціального явища, автор визначає основні завдання туристичної освіти, а саме: якісне підвищення фахової підготовки в умовах її неперервності; забезпечення всебічного розвитку особистості майбутнього менеджера сфери туризму; формування умінь майбутніх фахівців до міжкультурної комунікації з представниками інших народів та націй. Слушною є думка автора про те, що зміни у професійній підготовці фахівців у ВНЗ України покликані скоротити до мінімуму непродуктивну навчальну діяльність, сприяти підвищенню ефективності засвоєння знань і надійності навчання, створити умови для глибокого розвитку розумових здібностей студентів.

Розглядаючи підготовку туристсько-екскурсійних кадрів як педагогічну проблему, автор наголошує на необхідності системного зв'язку між педагогічною наукою і напрямками удосконалення практичної туристичної підготовки, впровадження інноваційних програм і використання зарубіжного

досвіду, що безумовно сприятиме формуванню компетентної особистості, фахівця зі стратегічним мисленням. Окрему увагу автор приділяє розгляду сутності й змісту поняття готовності фахівців сфери туризму до професійної діяльності.

У другому розділі «Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної освіти» автором подано характеристику різних форм навчальної роботи, спрямованих на підготовку студентів до екскурсійної діяльності та налагодження взаємодії зі споживачами туристичних послуг, як класичних, таких як лекції, тестові опитування, так і інноваційних, зокрема використання новітніх педагогічних технологій модульного чи модульно-рейтингового, проблемного, розвивального, комп'ютерного, дистанційного, імітаційного та інтенсивного навчання. Визначено роль практик та самостійної роботи студента в процесі професійної підготовки фахівців. Але далі власне характеристику процесу підготовки студентів до екскурсійної діяльності замінено описом результатів констатувального експерименту, який скоріше характеризує не процес, а стан підготовки студентів до екскурсійної діяльності в умовах професійної туристичної освіти.

У цьому розділі автором розроблено та обґрунтовано модель формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності.

У третьому розділі дисертації «Організаційно-методичне забезпечення формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності» С.Г. Літовка-Деменіна конкретизує програму проведення констатувального експерименту та наводить порівняльні результати констатувального та формувального експерименту стосовно стану готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в екскурсійній сфері. В цьому розділі детально описано зміст та форми підготовки фахівців до екскурсійної діяльності в процесі вивчення спецкурсу «Організація екскурсійної діяльності». І тут варто відзначити новаторський підхід дисертанта до використання різних форм і методів організації навчального процесу.

В цілому визнаючи наукову та практичну цінність дисертаційного дослідження С.Г. Літовки-Деменіної вважаємо за потрібне висловити кілька зауважень та пропозицій щодо його змісту, а саме:

1. На сторінці 19 в переліку законодавчих актів, не варто згадувати Державну програму розвитку туризму на 2002-2010 рік, яка вже давно втратила чинність. Також названо Стратегію розвитку сфери туризму і курортів України на період до 2022 року (2013 рік). Тут помилково поєднано два документи – Стратегію розвитку туризму і курортів, прийняту 6.08.2008 року і Концепцію Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року (від 1.08.2013 р.). Обидва документи вже втратили чинність з прийняттям 16.03.2017 року Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року – нині діючий державний документ.
2. На наш погляд, варто було б на початку дослідження розкрити зміст поняття «екскурсійна діяльність». Відсутність чіткого визначення цього поняття призводить до того, що в роботі формування готовності фахівців саме до екскурсійної діяльності в процесі професійної туристичної освіти нечітко виокремлюється із загальної підготовки до діяльності в сфері туризму.
3. Поняття «екскурсійна діяльність» має кілька аспектів – це безпосередньо надання екскурсійних послуг фахівцями туристичного супроводу – екскурсоводами, гідями-перекладачами та організація екскурсійного обслуговування і управління екскурсійним процесом менеджерами екскурсійних підприємств – екскурсознавцями. Тому, концентруючись на підготовці кадрів екскурсознавців, автор дисертації приділяє менше уваги другому важливому аспекту екскурсійної діяльності – професійній підготовці екскурсовода. У той же час, тематичний план дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» у Методичних вказівках до самостійного вивчення дисципліни (Додаток Л) явно скерований на підготовку саме екскурсовода.
4. Як екскурсоводи, так і екскурсознавці повинні володіти детальними знаннями про екскурсійний продукт, який вони пропонують споживачам.

Тому, на наш погляд, у змістовому блоці Моделі формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності (ст. 96, рис. 2.9) варто згадати такий важливий предмет як «Туристичне краєзнавство».

5. В тексті роботи автор місцями не виправдано змінює термін «туристичний» на «туристський» в одних і тих самих словосполученнях (туристична освіта (ст. 27) і туристська освіта (ст. 36), туристична галузь (ст. 27) і туристська галузь (ст. 26), туристичних послуг (ст. 30) і туристських послуг (ст. 26). Між тим українській мові більш притаманний термін «туристичний» як той, що належить до туризму (туристична освіта, туристичні послуги тощо), а термін «туристський» використовується значно рідше і означає приналежність туристу (туристський намет, туристські кросівки тощо). Також правильніше було б використовувати термін «туристична сфера», а не «туристична галузь», оскільки туризм – це міжгалузевий комплекс.

Однак, перелічені недоліки не є принциповими і не зменшують наукову новизну та практичну значущість дослідження та не впливають на його загальну позитивну оцінку.

Таким чином, можна стверджувати, що дисертація С.Г. Літовки-Деменіної на тему «Формування готовності майбутніх фахівців сфери туризму до екскурсійної діяльності в процесі професійної підготовки» є самостійною цілісною науковою працею, що має наукове та практичне значення для подальшого розвитку теорії і методики професійної освіти в сфері туризму, відповідає вимогам ДАК МОН України, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
доцент,
завідувач кафедри спеціальних
туристичних дисциплін
Академії праці, соціальних відносин і туризму

*Згідно з Т.Г. Сокол завідувач
наказом загального керівника
С.М. Сешенев 0. 10.05.2018р.*

Івано-Франківський національний
університет ім. Василя Стефанива
ІНДОР 03.02.15/157
14 05 20 18

Т.Г. Сокол

Т.Г.Сокол